„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом, а по потреби и уторником.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на по године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец . . . . . 1 „
За Србију:
(у сребру.)
На годину 120 гроша, на пола године 60 гр.
На четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг сеплаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и браће М. Поповића код „црвене руже“

БРОЈ 66. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 30. АПРИЛА (12.) МАЈА 1876. ГОДИНА XI.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

Будим-Пешта 29. априла. Андраши са Новиковим стигао, јуче конферисао са Бизмарком два сата. Данас долазак Александра, конференција тројице министара. У суботу разлаз свију. Црногорски председник сената Петровић са Јонином позван отишао у Берлин. Фрегате свију сила одпловиле Солуну, неке Сирији, где Турци узаврели. Румунски министри Манолаки Јепурсан председник, Јон Браћан финансије, Когалнисану спољашњи, Вернеску унутрашњи, Старичан пуковник рата, Ферихид правде. Штиц просвете. Дводневна конференција либералног клуба синоћ са 181 против 69 примила поравнање, дисиденти изступају из клуба. Данас интересантна седница.

НОВ РУСКИ ПРОЈЕКТ.

„Ауг. ал. цајтунг“ има допис са босанске границе, у ком се описује стање босанско-херцеговачко и уједно претставља начин решења тог заплетеног питања, којим ће се поћи на министарским конференцијама у Берлину. Због важности самог предмета и могућности, да берлинска саветовања збиља пођу у том правцу, који допис наговештава, саопштићемо овде у целости садржај дописа истог и надовезати рефлексије с наше стране у тој ствари. Допис вели:

„Карактеристично је обилежје оне фазе, у коју је ступило источно питање са догађајима у Босни и Херцеговини, да све европске силе признају пропадање турског господства, али да би разорење или само распадање Турске, покрај тог општег најдубљег убеђења, бар предходно, не само загрозило светском миру, него би могло бити од недогледних посљедица за засебне интересе појединих држава. Отуда се хоће да одржи status quo Турске, бар до оних граница, где се неби у опасност довео територијални јој опстанак и суверенство порте са реформама, које се имају увести.

То је као била главна мисао три царска двора и у опште европских велесила, кад су препоручили порти, да прими Андрашијев реформски нацрт.

Међу тим је у Андрашијевом реформском нацрту била једна предпоставка, која би истина нужна била за изведење удешених реформа, ал' која се показала као погрешна. Андрашијеве реформе предпостављају неку модерну државну власт, која имаде нужна средства, да оно изведе, што се у реформама обећава. Те пак државне моћи нема порта, и наравно је, да је неможе ни имати док Турска као такова за државну основу своју има господство мухамеданског живља. Па како су усташи свесни те државне основе у одношају између Мухамедоваца и Хришћана, то нису могли прихватити Андрашијевих реформа.

Према том чину лако се може помислити, да су три царевине, ради одржања светског мира у источном питању, морале гледати на начине и путове, како би бар у полу сношљиво стање створиле у Босни и Херцеговини — стање, којег би першпектива могла навести усташе, да положе оружје. Ако смо добро извештени, то би нов нацрт био предметом потанког расправљања на предстојећим конференцијама у Берлину. Па како се баш у погледу тог пројекта показују најпротивнија мишљења између Русије и Аустрије, то би посредујући положај немачког државног канцелара имао, да удеси споразум.

Нов нацрт имаде по све другу полазну тачку, но што је имадоше досадање реформе. Андрашијев реформски предлог полази од предпоставке, да мухамедански и хришћански живаљ имају заједно бити. Нов пројект има за основу деобу два живља, која се немогу да сложе. Пројект се враћа на она средовечна правосуђа, која су се једина и збиља показала у Турској као прелазне штадије. Средовечно vivere lege Burgundorum, vivere lege Saxonum — као разне јурисдикције на једном земљишту — то је већ у Турској употребљено било. Србија се налазила у том стању преко 50 година (1815—1867). На једном истом земљишту било је турско и хришћанско-српско правосуђе. Нов пројект за Босну и Херцеговину хтео би такође да постави две јурисдикције, турску и хришћанску. Баш као пре у Србији подпадали би сви Мухамеданци под турско правосуђе, сви Хришћани под хришћанско, а наравно у крајевима, где су у великој већини Хришћани, ту би било само хришћанске јурисдикције. Те пак хришћанске јурисдикције неби се могле поверити портином суверенству, већ једном хришћанском кнезу. Султану би било само очувано суверенство над мухамеданским становништвом, према хришћанском становништву вршио би га само посредно, преко свог вазала, хришћанског кнеза. Једном речи: по том пројекту морало би оно бити у Босни и Херцеговини, што је било у Србији пре 60 година, кад је устала на ноге. Порта би исто као тад имала своје мале посаде у градовима, мухамеданско становништво имало би се колико је могуће повући у вароши, где би порта такође имала мале посаде, и где би било хришћанске и турске вароши, као што је већ и сад по највише случај. Хришћански кнез имао би, као пре у Србији, своју из неколико батаљона састојећу се редовну и народну војску, која би могла у једно по земљи и хришћанским варошима ред одржавати. Наравно тај начин решења био би само прелазан, као што је случај био и у Србији. Ако пак тај прелаз не устраје 50 година, већ само два деценија, то је опет много добивено до оног времена, кад ће цело источно питање за решење зрело бити.

Ал поменути пројект имао би још два велика пробитка. Садањи порези Босне, доведени на извесну меру, могли би се консолидовати у један данак и могли би повериоцима Турске неку сигурност пружити. Други и најважнији пробитак био би, што би могло и аграрно питање доћи на решење, без којег решења у опште неможе се ни мислити на у полу уређене одношаје у Босни . . . . Доказао сам, да је порта апсолутно неспособна да реши то питање. Тиме се неће да каже, да би хришћански кнез одма имао средства при руци, да изведе ослобођење земље и накнаду бегова. Ал' без сумње би само каква хришћанска влада кадра била то произвести по оним правним одношајима, где се неби државом могло одштетити, да се Хришћани морају одкупити, као што је од прилике виноградски десетак у Угарској.

Свакако би тај нов пројект деобе хришћанског и мухамеданског живља уз очување портиног суверенства и установу хришћанског вазала за хришћанско становништво — била још једина могућа реформа у Босни и Херцеговини. Преко те линије нема другог решења, до образовање једне српске државе, која би обухватила Србију, Босну, Стару Србију, Херцеговину и Црну Гору. ил' — судар између Аустрије и Русије са свима посљедицама, које садржава у себи тешки проблем великог источног питања. Да су се како Аустрија тако и Русија из свих сила упеле, да се источно питање као европско не донесе на тапет, и да Немачка особит интерес имаде, да у томе подпомаже оба савезника своја — о том неможе бити никаква сумња, и како се то не даје мислити, то се може најбољи прогностикон ставити предстојећим министарским конференцијама у Берлину.

По мојим информацијама деле се назори у погледу поменутог пројекта за Босну и Херцеговину између Аустрије и Русије у томе, што би Аустрија пристала на то само, ако би порта са свим немоћна била да за кратко креме још угуши устанак. Ал' тад би задржала Аустрија да задржи за себе право определења хришћанског кнеза бар за Босну, који никако неби смео бити кнез Србије или Црне Горе. Русија би пак вазално господство Милана хтела да рашири на Босну, а кнеза црногорског да направи по цену Херцеговине за вазала порте, чиме би имао престати вечни рат између Црне Горе и Порте. Могуће је, да ће Русија оставити Аустрији слободне руке за Босну, али да ће за то задржати за себе комбинације са кнезом Црне Горе.

Пођу л' за руком те комбинације, то ће онда Русија гледати, да задржи Србију и Црну Гору од рата. При даљем развитку ствари сматрала би Русија покушај окупације Србије ил' Црне Горе ма с које стране као случај, где би свом снагом својом истакла се, ма и на опасност, да се источно питање као европско са свима посљедицама својим изнесе на тапет. Русија искрено жели мир и одржање савеза са Аустријом и Немачком. Ал' Русија имаде неке круге у својој источној политици, у које неможе пустити никог. Два су такова круга Србија и Црна Гора. По мом мишљењу пак није стање ни из далека тако, да се Русија имаде тога бојати ма с које стране, него је основана нада, да ће министарске конференције у Берлину довести до повољног резултата у источном питању“.

Тако вели исти дописник поменутих новина.

Тај нов пројект незнамо у колико постоји, и да ли ће бити предметом саветовања министарских у Берливу. Могуће је, да данашња Русија гаји сличне намере према српском питању на балканском полуотоку, тим више, што помишља, да на тај начин може одржати пријатељство не само с Бизмарком, већ и с данашњом Аустро-Угарском под Андрашијем, који треба толико јаких наслона и пријатеља с поља да се може одржати како према противницима који га на двору бечком подкопавају, тако и према народима, који су противни данашњем дуалистичком суставу, што у овој монархији влада. Андраши дакле овакав, какав је, можда ће имати разлога, па на последку и морати пристати на тај нови руски пројект за решење горућег питања у Босни и Херцеговини.

Русији је пак стало и до тога, да се дуалистички сустав одржи у Аустрији, јер је тако ова држава најбоље упаочена у спољној политици својој, као што и данашње прилике то најбоље илуструју. Консолидована Аустрија неби годила ни Бизмарку, ни Горчакову. Централистички утврђена Аистрија могла би исто тако померити руске планове као и федералистична Аустрија, шта више ова последња још у већој мери. Федералистична Аустрија могла би се ставити на чело целом славенском свету и као тако кадра би била, не само, да остале неруске Славене одврати од Москве, већ такође да нађе одјека и у самој широкој, данашњој Русији, нарочито на обалама Висле.

Отуд је дакле то, да је Русији данас више свега стало до одржања светског мира, а то ће рећи, до одржања тог привидног савезништва са данашњом Аустро-Угарском; јер се светски мир само сукобом између Аустрије и Русије може пореметити. Тај би пак сукоб неизбежан био, кад би се почела остваривати на балканском полуотоку велика српска држава, која би кадра била у даљој будућности померити аустријске одношаје на истоку за цело, а можда и саме руске. Отуд је дакле тај нови пројект од стране руске, кад се с Андрашијевим реформама није могло помоћи. Тај пројект, као што сам дописник признаје, био би крпеж, којим се хоће да одржи турска кућа у Европи. Нека средовечна мера, која би одговарала данашњем стању у Турској, никако пак радикално решење.

Тиме, што би се оделио турски живаљ од хришћанског постигло би се неко стање, које би било сношљиво док — док не сазре источно питање, да се из основа као европско питања реши. Шта се пак разуме под тим сазревањем, то нам не вели поштовани дописник. Ал толико се види, да се данас још несматра источно питање као сазрело. Коме пак није сазрело то питање? Хришћанским народима на балканскои полуотоку давно су додијали јади и невоље, и они су у толико прилика, у толико револуција показали, да би желили опростити се за свагда турске беде и невоље. За хришћанске је народе и по чемеру и по свести својој давно сазрело то питање, и они би га већ решили радикално, на своју руку, кад се само неби уплетале велесиле, и кад неби настојавале, да се то нерешава по њиховој вољи.

Турска је такође сазрела за распадање. Довољно је, да се погледи на њихове финансије, на управу у држави, под којом се догађају и сама убијства конзула, на неплодност, која се огледа на сваком пољу, од кад је азијска стагнмција притисла то парче европске земље. А ваљда се неће чекати на још већа недела од стране Турака, па да се каже, да је сазрела толико, да се из Европе прогони?

Не, о томе су сви уверени, да Турској у Европи нема станка. Кад се говори о незрелости источног питања, онда се увек помишља на европске велесиле, које нису спремне за решење тог великог питања, које нису међу собом споразумне, како да се реши по њиховом рачуну. И због тог такође измишљавају крпеже, који ће по невољи нешто помоћи, да се извуку из тог непријатног положаја, да одгоде радикално решење до згодног им времена. Кад ће то пак наступити, то немогу знати ни они сами, то лежи у тајном крилу неизвесне будућности европске.

Крпеж, полутанске мере рекосмо, да је тај нови нацрт од стране руске за решење српског питања. И збиља је тако. Деоба јурисдикције на хришћанску и турску немогу се спровести у оној мери, како је то било некад у Србији. Босна није Србији. У овој кнежевини није никад било толико мухамеданског живља, колико га имаде данас у Босни, све да се и неузимље католичанство у обзир при овом расматрању. Србија се није турчила. Због тог се та деоба у Србији могла извести у такој мери, да се на посљетку свршила сеобом Турака из Србије и овладањем подпуним хришћанског начела у тој земљи. Тога у Босни неби никад било, кад би се извео споменути руски пројект, већ би се само овековечила борба између хришћанства и Мухамеданства, која се не избегава савршено простом деобом јурисдикције, као што сведоче толики сукоби у Србији, који су се догађали, док је то стање трајало, као што сведочи само бомбардовање Београда.

Још би се тај начин решења могао у будућности оправдати само тако, ако би Босна приљубљена била Србији. Тако би огромно превагнуло не само Српство већ и Хришћанство над Мусломанством, и та би превага у даљој будућности допринела коначној превази хришћанског начела у тој земљи, јер тад би се већи број потурчењака враћао крилу оне цркве, којој по народности и тако припада.

Но на то неће да пристане Аустрија, јер жели, да она у Босни намешта кнезове, а „могуће“ је, као што дописник „Аугсбургерке“ вели, да Русија напусти Босну Аустрији, задржавајући себи комбинације с црногорским кнезом.

У таком случају морао би се тај нови пројект разбити, ако не о саму неизведљивост оно о вољу васколиког Српства. Јер ту би се изиграла Србија, која је толику снагу своју утрошила због догађаја у Босни у спрему војничку, која је застала у сваковрсном иначе раду и промету, и која сад већ „неможе натраг.“ Ристићево министарство ваљда се тек неће дати употребити за просто оруђе Русије, да послужи само као страшило за Аустрију заједно с Браћаном, док ова неби пристала на нов пројект руски са аустро угарским модификацијама!

Да тога небуде, да се толико не поцепа народно тело, нераскламита будућност, нужна је пре свега: најодлучнија солидарност између Србије и Црне Горе. То заштевамо данас ми, то заштева интерес и достојанство Српства. У таком случају неће се моћи изиграти српско питање од стране дипломације, па ма том новом пројекту сам Горчакоков кумовао.

Покрај те солидарности српских кне-

жевина нужна је наравно и одлучна воља на ослобођење, односно уједињење Српства, одлучност на рат с Турцима. Буде ли тога двога, српско ће се питање режити на задовољство народа нашег. Што се пак тиче европског мира, тај неће поремећен бити ни у том случају, да се кнежевине зарате с Турском. За то нам јемчи данашња европска констелација, а врх свега данашње стање у Аустро-Угарској, тој јединој држави у Европи, која би се хтела, кад би могла противити решењу српског питања у хатар Српства.

У ту ситуацију може Србија и Црна Гора тим лакше веровати, што и у самом случају опште конфлаграције српска будућност није у такој опасности, као што би била, ако би се решило о Српству без Србије.

За то — videant consules?

—ђ—

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

Приликом именовања новог министарства у Србији, разнели су се гласови у пештанским листовима, да је исто ново министарство на скоро опет поднело оставку из непознатих узрока. Нама о свему том ништа није било познато, и ако смо поуздано извештени били о току тадање министарске кризе. Сад „Келет непе“ разјашњава онај чудноват глас, што се пронео био, па вели: У недељу у јутру руски ђенерални конзул имао је дуга разговора с кнезом Миланом и предао му својеручно писмо цара, које је одавна већ имао у рукама и које је требао само онда да преда, кад дође омладинско министарство на крму.

После тог разговора искупио је Карцов своје колеге, докле је међу тим кнез Милан сазвао нове министре на савстовање, које се тиме свршило, што је ново министарство дало своју демисију. Послове међу тим обавља даље Каљевићево министарство. Предстоји именовање Мариновићевог министарства. У Београду је велика узрујаност — што није тамо ништа необично“. Тако мађарски лист тај, који се држи, да је обавештен у источним стварима, а овамо се види: да „не говори баба како јој се усну снило, већ како јој мило.“

У енглеском парламенту дошло је до сцене, коју је изазвао закон о царској титули. Некадањи министар у Гледстоновом кабинету изразио се приликом једног банкета либералне странке, како је краљица још пре искала од два министра, да јој се титула краљице у титулу царице промене, на које ови нису хтели пристати; док није дошао садањи министар-председник, који се из роиског „пузења“ показао услужним тој жељи. Та изјава на банкету увучена је у парламенат и некадањи министар Луб држао се с почетка врло достојанствено и хтео је, да ствар смешном направи рекав, да се се неће дати преслушавати на инквизиторски начин. После тог се дигао сам Дизраје. С почетка је и он говорио мирно, но после је изгубио стрпљење и почео је против некадањег министра, да се изражава на начин, који није парламентаран и који се тамо ретко догађа. Уплео је у дебату саму краљицу, због чега је био позван на ред, ал то није помогло, јер је изјавио, да је од краљице овлашћен тврдити, да она никад ни једном министру није ставила предлог на промену титуле јој у царску титулу. После те изјаве дозволио је Дизрајели себи, да целу ту ствар означи као просто опадање, које се није могло очекивати од једног тајног саветника и некадањег министра краљичиног.

У целој ствари чудно да се због таких ништарија, као што је титула, долази до таке жестине, да се државници јавно међу собом часте „пудљивцима“ и „опадачима“, и да то све бива још у Енглеској.

Осим свих догађаја, берлински састанак заузимље прво место на данашњем политичном обзору. Као што нам из Будим-Пеште брзојављају, на истом ће састанку учествовати више оријенталиста, но што се у први мах мислило. Црна Гора шиље свог изасланика, руски посланик из Дубровника такође одлази у Берлин, а по себи се разуме, да ће и обе ратујуће странке Турска и усташи бити заступљене на том састанку.

На тај начин направиће се од те министарске конференције у Берлину читаво судилиште међународно, које ће да претреса о судбини на истоку. Питање српског устанка постаје тиме европско питање.

Два нова министарства у кнежевинама Србији и Румунији, која су се појавила непосредно у очи састанка у Берлину, такова су, да донекле могу објаснити у главном расположај меродавних на берлинском састанку. За министарство у Србији казали смо, да се у јавном мишљењу сматра као акционо министарство. Најновије романско министарство довољно је нашем свету обележено, кад се види, да је Брајано такође један члан тог најновијег кабинета. Министарство Јепуреано је министарство-акције.

Догађај у Солуну неће такође остати без утиска на расправе берлинске. Осим грчке, француске и енглеске ешкадре, одашиљу све европске силе своје ратне лађе у солунско пристаниште, а такође и у Сирију, где се вели, да су Турци узаврели. Те ратне лађе имају задатак, као што се бар каже, да чувају Хришћане од турског беснила. Дакле се признаје нечовечност турска која је кадра покренути сву Европу, само да се предупреде нова зла турска.

СРПСКИ УСТАНАК У ТУРСКОЈ.

„Дајче цајтунг“ у допису из Дубровника о последњем боју у Дуги ово пише:

„Пошто експедиција, коју је Муктар-паша око среде априла ради ношења хране у Никшић предузео, није за руком испала, и пошто је турска војска од усташа у Метохију (Гацко) сузбијена, умножи Муктар-паша своју војску арбанашким добровољцима и урођеним башибозуцима, да 27. пр. м. предузме другу експедицију с бољим успехом. Код пређашње експедиције учинио је Муктар-паша горко искуство, да низами у таком рату у овом горовитом пределу не могу захтевима одговорити и — што је било рђаво — да је тактична способност његове редовне војске противу усташа са свим као недовољна показала се, и да ни умножавање редовне војске не би експедицију успешнијом направило. Башибозуци и арбанашки добровољци, ови последњи се обично називају Миридити, имају исти начин војевања као и усташи и згоднији су за овај начин војевања него ли редовна војска. Ове је дакле Муктар-паша употребио у своме другом походу противу Никшића, тако да је осим 12,000 низама и две горске батерије још са од прилике 10.000 башибозука и Арбанаса, дакле свега 22,000 људи 15. (27.) из Метохије пошао. Усташи, који стајаху противу Муктар-паше, имађаху свега само 3500 људи.

Муктар-паша изиђе 15 (27) преко Кресца у Дугу и усташи га не нападоше, и код прве куле злоступа улогори се, снабдевајући се са свима могућим предохранама. Око 2 сата у јутру пође Муктар паша са војском путем који води кланцем Дугом у Никшић. Аван-гарда састајала му се из 1 табора низама, којем су башибозуци као помагачи и споредна стража придодани били, а главна војска, која је узела храну, што су је посила 300 мазага, у своју средину ишла је од прилике 300 корака за авангардом. Аријергард чинио је опет 1 табор низама и башибозуци. У овом реду ишла је војска преко Поздре у Никшић, и око 6 сахата у јутру наиђе на усташе између Пресјеке и Ноздре. Ови око 3 сата у јутру свој стан, који беше близу Пресјеке, покрену, и кад чују да Турци долазе, оду кроз Дугу према Ноздри, да се код Хоцине Пољане ставе у стање обране. Али вест о доласку Турака дошла је доцне у стан усташа, тако да нису могли заузети намерени положај код Хоцине Пољане.

Када се око 6 сахата у јутру са Турцима испод Пресјеке сукобе, отвори се бој и усташи, уступајући надмоћности, морадоше се повући преко Пресјеке, да у опшанчењу, које су још у пређашњем броју употребили, заузму положај и да Турцима сметају, да не могу продирати у Никшић. Ова висина, на којој су усташи очекивали Турке, који су за њима долазили, са свим се наслања на друм, који води из Пресјеке у Никшић. Усташи су своје силе неједнако поделили, као што ће искуство одмах да покаже. Сочица је са главном силом заузео десно крило, Миличевић са несаразмерно мањом силом средсреду, а Пека Павловић лево крило, које се наслањало на друм Никшићки. Место, које су усташи заузели, било је у толико незгодно, што су Турци на равници, која је од прилике три километра широка, и која лежаше између њиног положаја и између Пресјеке сву своју убојну снагу развити могли.

Турци у већ споменутоме реду излажаху око пола 8 сахата из Кланца и у облику битке развијаху се према висини, на којој беху усташи, бацајући башибозуке и Арбанасе противу усташких крила, а низами у среди предузимаху противу средсреде главни нападај,

Већ око 12 сахата мораде Миличевић, уступајући жестоком нападају Турака, свој положај напустити и повући се на висину, која се налази остраг па страни, Турци беху пробили положај и Сочицу и Пеку Павловића раздвојили, који се сада, с три стране нападнут, још неколико сахата противу надмоћности бранио. Око 2 сахата по подне повуче се Сочица такођер на ону висину, камо је Пека тек око 5 сахата, пошто је јуначки бранио никшићки друм, следовао.

Пошто Турци заузму ову позицију, могло је одељење с храном проћи у Никшић и 300 мазага, на којима је било брашно натоварено, уз пратњу од 8 табора, оду у Никшић.

Ноћ између 28. и 29. употреби један део усташа, те преко Пресјеке оде и заузме на друму, који води у Ноздру, положај противу турске војске, која ће се опет овим путем у Метохију враћати, да јој повратак пресече, а заостало одељење усташа напало је на одељење Турака, које се враћало из Никшића и претрпив велике губитке буде сузбијено у Пресјеку.

Око 11 сахати Муктар-паша са својом војском пође натраг, али буде принуђен, да се врати у Пресјеку. Око 3 сата покуша он опет да се поврати, али буде опет с тако великим губитком сузбијен, да је морао одустати од намере, да се овога дана врати у Метохију и за то је уз заштиту тврђавице Пресјеке са својом војском преноћио.

Другога дана 30 априла, испадне Муктар-паши за руком после жестоког боја, који је 6 сахата трајао, да се око 3 сахата најпосле са војском пробије и да се преко Ноздре-Злоступа у Метохију поврати.

И ако је Муктар-паши пошло за руком, да однесе нешто хране у Никшић, то он ипак после таке љуте борбе није скоро ништа постигао, и усташи су сада као и пре господари Дуге; храна коју су на 300 мазага однели, једва да ће становништво од 3000 људи и за посаду од 800 људи три недеље, дана трајати, и Муктар мора већ после 14 дана нову експедицију предузети, ако неће да Никшић остави усташима. Губитак Турака износи 2000 људи, које су већином при повратку изгубили; усташи су изгубили само 120 мртви и рањених. Од усташа пали су Ристо Ковачевић, Ђурђевић, Милетић и други чувени борци“.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

„Франкф. нов.“ пишу:

„Једно је сигурно: о позитивним, далеко замашујућим уговорима, о програму, на темељу којега би три цара на истоку поступила, не може ни говора бити. Такога програма нема, а неће се ни у Берлину утаначити. Чињенице су до сад показале, и предстојећа берлинска конференција нов је доказ, да „интереси Аустро-Угарске и Русије на истоку ни како нису противности између обе државе могуће, које могу пореметити данашњи њихов одношај.“ Ове речи андрашијиног органа („Пешт. лојда) у толико већма заслужују пажњу, што их у исто доба бечки полузваничњаци некако чудно тумаче. Познато је, да у Бечу јака странка, које утицај се и у органима министарства спољњих послова опажа, још једнако наваљује, да се предузме интервенција у Босни и Херцеговини, не тога ради да се у тим провинцијама мир по4рати, и да се изведу реформе, које је порта обећала, него да се ове турске провинције присаједине. Ми знамо, да је гроф Андрашија као Мађар и противник Словена противан овоме плану, али ми и то знамо, да гроф Андрашије радије своје назоре него ли своју позицију жртвује, и ни како нас неби изненадило, кад би чули, да је садањи министар спољних послова пристао на интервенцију. У такој прилици свакако је могуће, да планови бечких полузваничњака о интервенцији ништа друго нису до ли покушаји бечког спољњег министарства, које хоће да види у чему је ствар.

Коме би се оружаном интервенцијом, која ће бити најглавнији предмет берлинских договора, највећа услуга учинила, већ смо више пута казали, да Аустрији неби, то се само по себи разуме. У једном бечком листу приповеда се, да је досадањи турски посланик у Бечу Аристархи-бај, који је тако искусан, да је руску дволичност прогледао и доскочио јој, пао као жртва руских плетака. Да би себи осигурао добар положај у Петрограду, молио је кнез Бизмарк у Цариграду, да се уклони овај човек, који је неповољан руској влади. Свакојако сме руски цар у Берлину пре него ли гроф Андрашија рачунати на пријатељско предусретање.

Да се Босна и Херцеговина образују као автономне државе, то, ово као што се зна, није идеја „Норд. дај. алг. цајтунга,“ већ је то идеја руске владе, коју је кнез Горчаков још прошле јесени у разговору са Тјером као једино остварљиву означио. Зашто пак у Берлину желе не само подизање автономних држава јужно од Дунава, него се препоручује интервенција Аустрије, то смо већ другом приликом разложили. Сукоб између Аустрије и Русије би, ако се неби пре окупације потоња судба дотичних провинција определила, за цело дошао. За то мислимо, да идеја интервенције неће наћи одзива ни у Русији ни у Аустрији, разуме се изузимајући ону анексијону странку, дочим врло вероватно изгледа, да ће предмет берлинске конференције бити подизање автономних држава у Босни и Херцеговини. Није случајно што уједно са „руским монитером“ у Берлину и „Голос,“ који је у последње време за чудо све предвидео, што је руска влада намеравала, услове даљег руско-аустријског споразумљења означује. Русија се, вели овај руски лист, одрекла освајања Цариграда, али није ослобађања хришћанске раје испод турског јарма. Побољшање судбе рајине је, шта више, цел и андрашијине реформне поте, дакле мора и Аустрија, „чију је политику од 1854.“ Русија заборавила примити програм усташа, који захтева да се гарантује извођење определења оне ноте. Као што је познато, до сад Аустрија заустезала се да то учини, јер програм у суштини ништа друго не значи до ли оцепљење побуњених провинција. Ако гроф Андрашија хоће да изађе из овог ћор-сокака, у који је запао, то мора примити ове руске предлоге, које као да се већ у Берлину подупиру. Да ли ће порта без борбе пристати, не може да богме нико знати, свакојако је оружана интервенција у провинцијама, којих је коначна судбина већ у напред уговорно решена, много мање опасна, него ли окупација, какву смера аустријска анексијона странка. У оба случаја догодило би се противно од онога, што је гроф Андрашија намеравао. Можда ће и њега најпосле о томе уверити берлинска конференција.“

„Исток“ пише:

Акција Србије питање је, по нашем мишљењу не година и месеци, него — дана. У унутрашњости се узбуркало море патријотизма, које и потоњу пару бацa на жртвеник отаџбине и српства. У Србији нема делија, који би отворено имали куражи да устану против акције, у њојзи има нешто „пурцлова“ око извесног листа, но који се, из свог политичног гроба, у који их је скупштина турила неће повампирити јер околности и ситуација није удесна за вампирску, натражњачку и туркофилску политику.

Таласи револуције све више запљускују све границе Србије. Земља је крвцом проврела. Муктар-паша страдао је како нико пре њега — он се љути на Црну Гору, манити султан шамара вел. везире, што Црној Гори не објављују рат, изгледа за мир нигда мање није било, него сад у овим приликама. Турци су побеснили, и пре ће развити зелену заставу пророкову, него се после онако срамног пораза упуштати у преговоре.

По Босни поносној лепрша се убојна српска тробојница. Голубова чета, као што нам телеграфски јављају, продире све више у унутрашњост Босне. Гора је олистала — све самим бојним витезовима и борцима „за крст часни и слободу златну.“ Што одонуд нема депеша сасвим је појмљиво. Не, води се крваво коло на граници, на обалама Уне и Саве, са две три дерегље или чамца, сад је Босна запаљена изнутра у срцу своме.

Грешно би било, кад би Србија и у овом часу издала своју браћу, — њу би проклињала српска историја, историја, која не би зборила о живоме народу, него о народу, који је некад, као полабски и побалтички Славени, живео на кори земаљској, и који је од мајке своје продан и заклан био. Но Србија овом невером не би само допустила, да душмани ударе српском народу нож под гр'оце, него би учинила и самоубиство према себи самој.

Шумадија се ослободила онда, кад јој цела Јевропа, осим Русије, није повлађивала. Јелада се ослободила онда, кад је Јевропа стењала у веригама свете алијанције, и кад су уз њу, у виду „Филхеленизма,“ стојале само симпатије народа. Слобода Италије није се задовољила слободом Пијемонта; јединству Ђерманије не беше довољно, што је Пруска била самостална — још се млого принело жртава, још се млого крви пролило, док је на пепелу деспотизма и угњетача поникло јединство Италије и Немачке.

Никакви обзири нека нам не одвлаче пажњу од овог светог задатка. Шта ли ће цар Александар у Берлину зборити са царем Виљемом, шта ли Горчаков са Бизмарком и Андрашијем (ако и он дође) то се може само нагађати, а за српску политику у садањем часку нису конјектуре. У осталом једно је извесно, ми се Русије не плашимо. Она неће издати своју политику, за којом се вековима ломила, за коју је хиљадама битака била, и којом јој је цела историја окупана.

Србија једним одсудним кораком може побркати све дипломатске рачуне, који се, као мехури, распире пред гвозденим обликом „свршених чинова.“

Србија зато постоји, да буде кристализацијона тачка источним народима; потсеку ли јој крила, она ће пасти на земљу и угинути. Ко се није још борио за своја крила? Које равнодушно гледао кад му се ради о животу или смрти?

Ђурђев данак 1876. треба да је дан, кад се Србија одлучила да буде велика и славна или кад је — начинила тестаменат!

„Дајче цајтунг“, говорећи у чланку, коме је наслов „убијство конзула у Солуну“ о овоме догађају, између осталог вели:

„Вест ова изазваће свуда огорчење. Да се тако шта може догодити у многобројно настањеној вароши, пред очима турских власти, да законита власт није била кадра, да предупреди ово недело, све то показује слабост и немоћ турске државне власти према својим рођеним поданицима. И ако се кривци или може бити они, који нису кривци, него ма који из гомиле узму, па се без обзирне казне, ипак остаје лага на портиној влади, да органи јој нису могли да живот конзула чувају а беснило фанатичног пука да обуздају. Од уређене државе сме се захтевати, да је кадра ову најпрвобитнију од свију државних дужности испунити, и влада високе порте мораће подносити, да цела јевропска преса о овом догађају чини расматрања, која неће бити ни мало ласкава за порту. Али је ту још више шта! Порту понижава чињеница, да су интересоване силе, да је и Русија, Италија, и малена Грчка ратне лађе у солунски залив послала, да чувају живот и имаовину својих држављана. У тренутку, у коме се праведна сумња изриче у животност Турске, у коме се шта више порта ставља под туторство великих сила, јер није способна да савлада устанак у Босни и Херцеговини, за њу је двојако осетљиво, што слабост турске владе у тако жалосном виду на видик излази.

За цело ће се покушавати, да се из овог догађаја направи политички капитал, и ми морамо признати, да је противницима Турске дана згодна полуга за агитацију противу владе високе порте....“

„Непријатељи Турске, нарочито пак полузванична преса у немачкој држави, која је заузета за интервенцију, правиће закључке о стању ствари у Турској. Указиваће се на турски фанатизам, који, као што је у Солуну при маловажноме поводу жртве захтевао, тако и у Босни и Херцеговини повраћање сталног мира немогућим прави.

Отуда ће се изводити, како је нужно, да се хришћански народи заштите противу освете мусломана и да се постави неутрална сила између ових противности. То је пак основна мисао интервенцијопе политике, која у најновије доба налази израза у предлогу о административној и политичкој деоби мусломанског и хришћанског живља. Овај предлог је излазна тачка за образовање већих вазалних држава, што би значило почетак ослобођења Словена испод турског јарма.

У очи берлински конференција, на чијем дневном реду биће положај на балканском полуострву, није могао никоји догађај већма у невреме доћи, него ли убијање оба конзула, које ће у целом образованом свету изазвати ужасавање. Турска влада биће за ово дело мусломанског пука у толико више одговорила, што је верозаконски фанатизам мусломана један од полупирача турске владе.“ . . .

„**Алгем Цајт.**“ пише:

„Нов предлог за Босну и Херцеговину хоће да две власти постави: турску и хришћанску. Као пређе у Србији тако би и овде сви мухамеданци под турску а хришћани под хришћанску власт потпадали, и наравно у великој већини чисто хришћанских срезова била би једна хришћанска власт. Али вршење ове власти не би се могло оставити суверенитету портином, него хришћенскоме кнезу. Султану би само очувана била сувереност над мухамеданским становништвом, према хришћанскоме становништву би га вршио само посредно, преко свога клетвеника, хришћанског кнеза. С једном речи: по овом предлогу би у Босни и Херцеговини исто оно било, што је било пре 60 година у Србији, када се ова као сада Босна и Србија подигла.“

Исти лист даље вели да ће овај предлог бити предмет потанког претресања на долазећој берлинској конференцији. О овоме плану пише и полузванична берлинска

„**Пошта,**“ која вели:

„По вестима од последњих дана, које се слажу и које су вероватне, биће на конференцији о гаранцијама, које су усташи као услове полагања оружја захтевали. Ове гаранције захтевају у сваком случају одстрањење турских власти, другим речима: подизање вазалне државе. Ово решење ће порта примити само онда, ако се натера. А може се натерати, а да се ни прстом не макне. Аустрија на прилику треба само да затвори пристаниште Клек. Таком пак насиљу противиће се Аустрија као и у опште подизању вазалне државе. У овом босанском питању стоји Аустрија под утицајем Мађара, а овај је баш сада постигнутим поравнањем јачи но игда.

Мађари су главне тачке својих захтева у овај мах напустили, очевидно у тој намери, да у источној политици целокупне државе своју вољу изведу. Указивање на опасности јевропског положаја једино је кадро у очима земљака и особито странке им оправдати мађарске министре што су при поравнању попустљивибили. Кад би министри били принуђени, да и у ванској политици мађарски интерес напусте тешко би се могли држати“.

Берлински лист, разлаже даље узроке, због којих Мађари толико пријатељују Турцима закључујући, да се Мађари за то боје подизања југословенске државе, јер знају, да би у том случају ишчезла свака могућност самосталне Угарске. Лист овај даље разлаже овако:

„Тако гроф Андрашија иде у Берлин свршеним поравнањем исто толико везан као и оснажен за турскофилску политику. Али не може се мислити, *да ће он с којом битнијом својом жељом продрети.* И после поравнања није Аустрија кадра а није ни вољна, да истргне мач за Турску. Она неће дакле ништа постићи, до ли *формално чување* њеног или мађарског становишта. Гаранције, које усташи захтевају, смањиће се, што је више могуће, порти ће се претити што мање. Али тиме се губи изглед, да ће конференција имати непосредна и позитивна резултата. Ако би га пак било, то ће испасти само у смислу озбиљних гаранција за усташе. Такав резултат по свој прилици ће имати за последицу министарску кризу у Угарској и довешће у опасност положај грофа Андрашије“.

Најпосле нада се тај лист, да ће Мађари попустити „неизбежном ходу“ ствари и да ће бити тако паметни, да не обарају грофа Андрашију.

УГЛЕД УГАРСКЕ У ИНОЗЕМСТВУ.

Један од наших бечких дописника пише нам под прекјучерашњим датумом:

Данас сам се разговарао са једним државником руским о чланку „Норд Алг.“ и о берлинском путу који је у плану. Ја рекох да ће Мађари свима законитим средствима спречавати оружану интервенцију, на чега сам следећи одговор добио:

„Мађари су јако убражени и држе, да они могу дати правац европској политици. Већ сада приликом погађања са Аустријом заслужују негодовање читаве цивилизоване Европе, и изгубише и последње заостатке симпатије према себи. Изволите ма који европски лист читати, — шта више и талијански „Персеверанц“-а који са Мађарима симпатише, па ћете видити шта говоре. Мађари ни појма немају о свом правом положају у обиму аустријске државе, и према европским силама. — Ако у Берлину европске силе интервенцију за добро нађу, и ако исту Аустрији повере, — то ће се догодити, па допадало се то Мађарима или недопадало.

На питање моје, ко ће трошкове интервенције сносити, одговорио ми је:

„Мађари не, јер и онако немају обичај да плаћају.“

Крај нашег разговора овај је био:

„Le préstige hongrois est en déclination — depuis qu'on vait, quils sont égoistes et pas hommes d' état.“ „Monsieur d' Andrassy sera force d'agir sous la dicte de l' Europe, et pas selon les désires speciels des hongrois.“

(Углед Мађара је у опадању, од како их свет зна, *егоисте* су, а не државници. Андраши ће приморан бити по жељи Европе, а не по засебној жељи Мађара поступати.“)

Дакле ми смо „*егоисте*“, ми који већ три столећа са знојем својим ранимо Аустрију, који хоћемо крај да учинимо оном систематичном и законитом пленењу, ког плена смо жртве! Ову науку црпи из преговора нашег о поравнању иноземство, које нам околности не познаје. А овоме не треба да се чудимо. Иноземство видило је једну владу, која само новчану накнаду захтева и за два жалосна милијона на више месеца узбунила је мир две државе, — и зар није природно судећи по кантарској погодби да је егоиста, и да мађарски народ за тесногруди кремерски народ држи?

Сасвим би нас другим очима гледали, да наша влада није ради новчане погодбе заседавала у Бечу са Аустријом, него да је отишла да извојује *материјалну самосталност Угарске* и да право саморасполагања задобије и на економском пољу. Народи који се боре за своју самосталност и за своја права увек могу рачунати на симпатију Европе; овакова погодба ако се и губитком сврши, подигла би моралан углед наше домовине, и тим и политичку јој важност.

Да су наши министри на своју заставу исписали *самосталну царину*, Европа би гледала у нама народ, који се за своја права бори и који је свестан своје снаге, као што је некада гледала на северну Америку, која се борила против материјалног“ притиска, — док смо им сад као „егоистични“ кремери у очима.

ДОПИСИ.

Из Босне 24. априла, 1876. Резултат боја у Дуги већ вам је телеграф дојавио већ се зна како је и на који начин и по други пут Муктар-паша са својом победоносном војском прошао. Па је за то занимљиво знати, како је и на који начин Муктар јавио своју победу у Цариград. Он је одма у недељу 18 телеграфирао у Цариград овако: „Дошао сам победоносно у Нишкић. Детаљо сутра. У понедељак је телеграфирао: преко 2000 Црногораца и међу њима један војвода, по златном ланцу и дијамантима украшеном сату, и по богатом оделу, мислим да је кнеза Николе рођак, посјекао га је један мулазим (поручик) одјело и главу послаћу вам у Цариград. Ни један бунтовник није био у боју него све сами Црногорци. Овако Муктар извести своју владу, и свог седразема, крвопију и душмана српског Дервиш-пашу, о боју у Дуги.

Не сјећа ли нас ово на опу славну битку код Фалибе иза славног фарзаљског боја, кад је глава пошљедњег представника римске републике и првог јунака у трагедији Ида од Марта у Рим као осветнички триумф послана. Само је та разлика овде што ће прије и посљедњег Турчина из Јевропе нестати, него ли ће се чути, да устанка више у Херцеговини и у Босни нема.

Нити је чудо што су и најбољи пријатељи и родољуби могли један трен посумњати да би се крила лавској борби нашој на Суторини, ако не саломити, а оно уштинути могла. Јер није шала петстољетно ропство! А под ким? Под оним ког цигло име: Турчин значи највеће безбоштво и безаконост, најподлију и најбезобразнију власт најразвратнију и најнепоштенију ђуд, и најокрутнију и најлажљивију политику, па се доиста и чудити треба, што убога раја, јадни заробљени српски народ није коначно изгубио све прерогативе човека и јунака, сву мушку одважност, животну снагу сваку и сјен ђенија врлине и крепости. Дуго и предуго било је петстољетно овако безбожно разбојничко и скотско робовање подносити.

Па се за то не можемо сложити нити и соним лошим пријатељима, који би одобрити могли и кад би Србија још које време причекала. Јер треба знати, да је сад најбољи момснат, кад иста земља нити људи нашем крвнику ништа не даје. До јула и земља ће што год дати а и људи би могли дати. Осим тога треба рачуна водити о другим факторима, који би кашње и српско са турским питањем лако скресати могли.

Тим је пече Србији и кнезу Милану похитати таковску заставу развити, што још данас на ниједан начин неби се могао изродити опћи рат што би српске кнежевине Турској рат објавиле, јер Русија још спремна није к златном рогу козаке повести. А до те спреме српске се ослобоње и ако шћели буду и бугарско и грчко лако остварити може. Па онда се већ није бојати судбе Пољске, као ни сад што није турске снаге и аустро-угарске море.

То је све бадава, свак признати мора, а досад је ваљда и Андрашије, да је источно питање такове природе које се неда већ ни су чим у назадак потиснути као што се да Андрашијева политика, или зарђани мач у корице завући.

За никакво питање не могу се згодније рјечи „Epellas furea tamen usque recurret“ примјенити, колико за источно. Та оно је ко и живо сребро једнако се миче; или се спушта или диже. Тек мира Јевропи никад више дати неће док се не рјеши, т. ј. док се народи безбожног и разбојничког турског господства не ослободе.

Па што смо се дигли да наше ослобођење с браћом из Србије и Црне Горе остваримо с тог нек буде ово пошљедњи наш узвик и иза ђурђевдана: Сад или никад свршујте српски кнезови свето дјело ослобођења српског народа!

Крушедол 11. априла. Господин архимандрит Павишевић дочепао се „пара“ и отишао је у — Нови Сад да се одмара у наручју светског уживања од заплетног умора свог; тако наши „црни оци“ управљају манастирским добром, а ко им се усуди истину у очи казати, одма вичу да тај хоће да руши цркву, да је безбожник и т. д. и т. д. Многи жале г. Павишевића што је морао епитимију издржати, те веле, е је он нехотице погрешио, а држе многи да се и поправио, но когод тако о њему мисли, тај се љуто вара! Не само да се није поправио, већ се још боље практицирао, како ће моћи бити абсолутни управитељ манастира, зато је довео са собом људе од његове врсте, који ће му све оно учинити што он хоће. Административни одбор преместио је Андрију Марковића ђакона из Јазка у овај манастир, и овај је већ дошао, то кад је видио Павишевић, он даде налог намеснику да овај имаде одма реченог ђакона истерати из манастира, вели, несуди мени патријарх, јер добро знаде да ће му наместник и ђакон стати на пут његовом арчењу нар. добра. Ето то су посљедице саборског „одбора,“ и јереово шуровање тајно, што су наместили „епитропе“ „туркосе,“ ови никад не завирише у манастир, није њима ни бриге за манастирски иметак, они држе да су с тим млого учинили, што подпомажу „реакцију“ калуђерску. Прекјуче дођоше г. епитропи Јања и Лазаревић из Карловаца и прегледали су економију и веле да су нашли у добром реду, него да учине г. Павишевићу по вољи они предлажу да се наместник Спиридон премести из овог ман. јер веле он га нетрпи, а то ће рећи неће намесник с њиме да се сложи него ће се с Андријом увек на пут стати, незнамо хоће ли и административни одбор бити једнога мнења као и епитропи да овог ђакона и намесника преместе, ако то учине онда могу идућем сабору реферирати да су заиста савесно бригу о манастирима водили што врло јако сумњамо.

Овде се код нас купе прилози на босанско-херцеговачку пострадалу нејач, и како је ово село сиромашно, опет народ од својих уста одкида и на браћу прилаже, и држим да ће се моћи 30—40 ф. накупити и то су у одбору сами земљеделци, који прилоге купе и свака се обитељ па и сироте удовице које ни леба немају задоста одазивају и прилажу, треба да се све опћине на ово мало и сиромашно сеоце угледају и да се одбори саставе који ће прилоге купити, а у првој линији треба црквено-школске општине да узму иницијативу на себе и да одборе саставе да купе прилоге, само треба и то да знаду куда исте треба одправити да могу прилози управо на опредељену сврху доспети.

За овај сиромашни народ као да се и природа заклела да га утамани, јер овде се незна ни ко није ни ко плаћа, ко год наиђе тај га оглоби, ми смо се надали да ће нам са новом организацијом синути сунце правде, и врло смо се обрадовали обећању господина поджупана, кад је рекао да ће строго казнити сваког опћинског чиновника који буде ма шта опћини зло учинио, ал смо се љуто преварили у задату реч г. поджупана. Он је истина много обећао, а ми смо одма рекли да ако и један део обећања испуни се, биће за нас доста ал ни тога невидисмо.

Истина је, да г. поджупан строго казни кривце који су тужени, ал одборника, кнеза, касира и бележника, ко би се усудио тужити, тај ће бити у немилости код њега, шта више, таку дружину око себе имаде, која му упливише на цео његов политични рад, што га јако карактерише. Ево како: јесенас добијемо налог од поджупаније да се изабере одбор, који ће катастер обавити, и том одбору треба перовођа, наравно да перовођа мора бити наплаћен, ту је поменута дружина одма препоручила познате протеране официре, у Иригу Комненовића, а у Крушедолу Секулића познате, разуме се да су ти одма и изабрани под именом „инцинира.“ Но поджупанија није хтела и плату одма да одреди, него је оставила да се исти пристојно награде за њихов труд, јер то нису само прости писари, него интелигентне особе. (!) Ови кад су обавили посо, поднесу опћини рачун, и то овакі: Секулић иште 550 ф. за његов рад, и у рачун је метнуо 150 дана, неки је дан рачунао 4 ф. а неки 2 ф. и онда кад није ништа радио опет је метуо у рачун на дан 2 ф. макар да је казао, да ће за парче леба радити. кад је компетирао за писарско звање. Поджупанија требала је расписати у јавне листове, и као дијурнисти одма плату 1 ф. на дан определити, него сад читаву забуну и невољу народу прави, те шаље поменутог Секулића, да се погоди са опћином.

То или је незнање и неразумевање звања г. поджупана, у таким приликама, или је пријатељство да сваки дође најмање до 400—500 ф. сад можемо како хоћемо тумачити, свеједно нам је само је сирома народ у штети! и он мора бацити кривицу на народне заступнике у загребачком сабору што су свагда обећавали, да ћеду како политично тако и правно судство у нормално стање поставити, да народу олакша у сваком погледу, но кад народ сравни данашње стање, са прошлим „Рауховим“ ни у длаку није управа своју систему променула, само није поджупан, Петар, него је Павле, а народ веће терете сноси! —

Имаде још нешто што морамо на јавност изнети; — свакоме је познато да је сваки слободан од јавне робије, и да сваки мора платити од главе 1 ф. 20 н. годишње робије, и од теглећег марвинћета 1 фор. дакле није нико дужан бадава ићи и друмове правити, ал код нас је другчије, код нас наш г. опћински судац, односно, поглаварство тера народ на робију да граде друмове безплатно! шта на то мора народ казати. кад му исто поглаварство растумачи закон од 1874 по ком је сваки дужан платити, а немора бадава радити, а сад му се налаже да мора радити. Кога ће народ слушати? Закон или поглаварство? то би морали најпре отићи у Босну па се тамо разабрати шта је виша власт? Закон или кадија? јер они тамо знаду, и одавна таке благодети уживају! — одавде су отишли њих 7—8 људи да замоле слав. кр. поджупанију да им убавештај даде, дал морају ићи на јавну робију ал нису били сретни да добију аудијенцију јер г. поджупан био је тад отсутан а г. тајник не хтеде к себи припустити, неки веле да је био у анормалном стању због свечапих празника.

Још се један карактеран случај ових дана десио од нашег поглаварства а наиме: један овде сирома дућанција буде од финанцијалног надзорништва у Осеку осуђен на глобу од 80 ф. и у тој одлуци стоји просто осуђенику у року од 30 дана проти одлуци рекурирати што овај и учини премда се рекурише непосредно на равнатељство у Загреб. Због тога није убавештен краљевски порезни уред нити кр. поджупанија, за то кр. порезни уред утоли поглаварство, преко поджупаније да реченог осуђеника запљене за осуђени 80 ф. Поглаварство одма чим добије налог отиде код истог у дућан те му ствари попишу, запечате дућан и његову магазу, да не би могао продавати робу макар да се овај исказао да је рекурирао и да до решења није осуда правомоћна, они нехтедоше одустати да му магазу отворе него само дућан. По сказивању самога дућанције то је неки г. Ђурђ Николајевић овдашњи благајник кнеза Павла Суботића информирао, јер овај по његовој информацији све ради, а то је за то, што је речени касир био дужан реченом дућанцији 6 фор. те кад му овај није хтео опростити или поклонити он је хтео да му се освети.

Сад овог пролећа чујемо да ће г. поджупан доћи у село с том мисијом, да прими и саслуша народ ко има шта против опћинског поглаварства тужити. Касир чује да ће га многи тужити, ускубурио се, те гледа да заглади, колико је могуће. ал ће му канда сви труди у заман бити, јер ће народ неумољив бити.

Ми смо ово још у почетку организације хтели па јавност изнети, ал би нам се пребацило да смо преухитрили, с тога пречекасмо, али кад поджупанија немисли боље, и видимо да оне исте људе треба и држи у званијама, која је и раухова владавина држала, то неможемо равнодушно гледати и од данас ћемо све нереде на јавност изнашати, шат дочекамо једном да народу олакша у том погледу. Сад се опет опћ. поглаварство погодило са Секулићем, и одредило плату у име награде 400 ф. Видићемо хоће ли поджупанија одобрити тако од ока или ће по његовој заслузи определити 1 ф. на дан. Као што није више ни заслужио.

Из околине Хопова манастира. — Преклане године 1874 изишао је неки Никодим Мрзић јеромонах из манастира Хопова из петрињског затвора. Наравно кад је изишао из затвора није имао ни пребијене крајцаре, него је просио и из тога неко време живио. — На 2—3 месеца по изласку своме из аришта пошље га бивши администратор патриаршије г. Еп. Груић овамо у манастир Хопово и то одма за намесника. У овоме манастиру ишло је и пре тога све натрашке, али како је овај човек у манастир ступио. почне стрмоглавце све ићи наравно живећи он добро са г. арх. Петровићем. Никодим је родом из Крчедина. У Крчедин ношено је даковима жита, шунке, сланине, терано је чопором свиња и ношено је немилице дрва. — Данас је већ 1876 година пак јошт се сигурно грађевине и дрва баш из хоповске шуме код куће Никодима у Крчедину може наћи. — И тако је то све трајало једну годину дана, док није у траг ушао карловачки адм. одбор томе тлачењу.

Но чим је наменик Никодим осетио бат административнога одбора, запали он своме сиромаху опу у Крчедин; ту се свуче и почне одма безобзирце трговати најпре у компанији са неким Букалом из Рига са овцама, а кад га је овај за неколико стотиница ошукнуо, остави Букала дигнувши за новац процес судијски против њега — зачне после сам са коњи и ергелама трговати. У тим га нађе и истрага због проневере шума на стотине ланаца Прижанима издато, и у место суду у Риг да иде, пређе исти Никодим у Београд оставивши за собом у Крчедину један велики виноград

за кога је издао 1500 ф. и имао је као што сами чујемо да говори у Новосадској шпаркаси 1000 ф. Из Београда оде у Пожаревац, из Пожаревца у Цариград из Цариграда у Одесу из Одесе у Беч из Беча у Пешту из Пеште у Црну Гору на Цетиње из Црне Горе дође опет у Београд из Београда дошао је сад ово дана у Крчедин кући.

Ово је сушта истина.

Дакле кад један кале само за годину дана толико у манастиру стећи може, да по целом свету путује и опет се за будући живот снабдје, колико може онда један намесник стећи кад је 20 година намесником н. п. у Крушедолу. Овај ћемо рачун оставити г. арх. Кипри да нам он израчуни. Но ово је све мимогредно речено. Сад смо слободни запитати сл. адм. одбор у Карловцима, да ли он знаде да је Никодим у Крчедину и требајул га, јесу ли на чисто е њиме са свињама отераним и са продатим шумама, може ли сл. адм. одбор дознати својим путем имали Никодим Мрзић јошт растовина какове у својој авлији, јели зацело он купио себи у Крчедину виноград, јели имао и имали новаца у Новосадској шпаркаси и ако има можели адм. одбор еруирати одкуда то све њему. Ако је ископао у подруму манастирском новаца нека му је просто У прочем пошто је он (Никодим Мрзић) јошт и данас калуђер јер се није обрijо то ми држимо да њему неби требала ни једна пол. власт да даде пасош на пут без саизволења консисторије, а особито у овим околностима.“

ПЕТ ТАЧАКА.

Пет тачака поравнања, у којима се аустријски министри споразумеше, јесу:

1. Царински и трговински савез обнавља се за 10 година (у главном у садањем обиму); отказивање је искључено пре девете године.

2. У обзиру опште царинске тарифе сложили су се а) да се за неке индустријске чланке, особито за индустрију ткања царина у саразмеру, који би збиљским потребама одговарао, повиси; б) да се код неких чланака земљеделског производства које постојећа царина задржи: које повиси; в) да се извозна царина на платнене ствари задржи; г) да се на неке потрошне чланке, особито каву, јужне плодове, петролеј, вино и т. д., у интересу умножавања заједничких царинских прихода царина повиси.

3. У обзиру потрошарине споразумеше се, да се договори о нужној реформи постојећих закона о порези на шећер и на ракију доврше, и да се при том земљеделском пециву одговарајуће користи даду.

4. У обзиру прилога за заједничке ствари, задржан је како досадањи саразмер квоте тако и одбијање порезне рештитуције од заједничког царинског прихода, с том пак изменом, да обе државне половине у рештитуцији за извезен шећер, ракију и пиво у оном саразмеру учествују, у коме годину за годином целокупни износи пореза за ове поједине чланке у обе земље стоје.

5. Право подизања самосталне цетел-банке признали су обе владе једна другој међусобно. За идућих 10 година пак ће се, признавајући у начелу јединство ноте и готовине у обе земље, за искључиво издавање банкнота само једно банчано друштво са два координована (упоређена) у Бечу и у Пешти подићи се имајућа банчана завода са паритетично (подједнако) састављеним централним органима, којих атрибути (придевци) ће се ограничити на оне ствари, које из јединства ноте и из управе банчаног имања произлазе. Од множине нота, које су по пропису штатута издане, да ће се банчаном заводу у Бечу 70 процената а банчаном заводу у Буда-Пешти 30 процената за искључиво употребљење у пословима банке.

У једно су обе владе формулисале програм за извађање ових начелних договора, који ће, задржавајући себи нужне техничне измене, у расправама са дотичним банчиним друштвом у главним потезима гледати да изведу. Овај програм садржи у себи особито пунктације о организацији обе банчане дирекције као и руководећег централног органа подузетка, којега је делокруг у најважнијим стварима тачно обележен; даље пунктације о местним чувању једног штатутарног мегалног блага банке, о којем има само централни орган банке да располаже, као и образовању централног органа, који би стајао ван банке а надзиравао би над готовином.

НОВИ САД 29. априла. Два младића из Немачке пошла су за Београд, да се по том боре за српску слободу. Путници, што су путовали с њима приповедају, да је један син државног тужиоца из Аугсбурга, а други је синовац једног од баварских министара. Јамачно су обојица слушаоци на свеучилишту у Монакову. Договоре се да напусте школу, те да сиђу у Херцеговину. Сваки од њих нађе начина те дође до нешто новаца, купи револвер од шест метака, и оду кришом из Монакова. У први мах није се знало, куд се дедоше. Напоследку се дозна, да су отишли низ Дунаво, те их полиција дочека у Земуну и узме под надзор, да их врати родбини

„Исток“ пише: Са Јанкове Клисуре, из једног телеграма од 22 ов. м. „Арнаути сваки дан нападају на нашу границу, ову прелазе, стражаре убијају и стоку одгоне“. Турска је већ одавно повредила права обвезе. Народ је узрујан, и нестрпељив. „21 ов. м. Арнаути убише главног буљукбашу нашег на караули Јавоцу и два стражара наше карауле“.

Из Крупња, под 21 тек. м. пишу нам ово: Неколико грађана одавде, и из среза, поимајући садање стање и озбиљне прилике, у којима се наша отачбина налази, положили су драговољно од своје стране преко 10 хиљада гроша пор. Као што смо дочути могли Зворнички округ готов за устанак, само на један миг чека, па да плане!.... Турци у страху, незнају шта да раде, но поручују да им се јави кад српска војска пође на Босну, да се и они придруже, по што им се већ досадило турско господство!... —

— *Из Крагујевца* нам јављају: да је овдашњи г. Стева ћирић судија окр. суда поклонио држави један прекрасан вас срмом извезени мач, да са њиме који од наших јунака освети Косово! Мач је г. Чирић спровео с писмом упућеним на начелника окружног са речима: немам више ништа осим овај мали мач који сам приправио за обрану домовине. Сматрам да је суђен час куцнуо, а ја немочан будући да мачем владати могу, поклањам га држави на горњу помениту цељ!. —

Исток пише: из Аранђеловца нам под 15. т. м. јављају: јуче на први позив, овдашње малено грађанство паше приступи давању зајма држави, којом приликом пало је одма преко 230 дук. цес. у готову, а око 70 дук. цес. поједини поклонише. С радошћу вас могу у верити, да народ овога краја радо даје новац на извршење велике народне сврхе; од уста ће својих радо одвојити па притећи у помоћ држави; али бога ми и акција се са највећом чежњом ишчекује, јер народу је догорело до ноката, па не може више овако у неизвесности да чека! —

Из Сарајева пишу нам пре неки дан да су оџе, дервиши и улеме побунили Турке, те ови присилише пашу да звона са српске цркве скине, што је паша и извршио. Јел то Мујо одговор цару у Сталболу на његове реформе?...

У званичним „Српским Новинама“ читамо овај указ:

Уваживши оставку коју нам је поднео председник нашег министарског савета, министар унутрашњих дела г. Љубомир Каљевић, разрешавамо га од дужности.

Исто тако уваживши оставку, коју су нам у исто време поднели:

министар просвете и црквених дела г. Стојан Бошковић,

министар иностраних дела г. Ђорђе Павловић,

министар грађевине, подпуковник г. Стеван Здравковић,

министар правде г. Стојан Марковић,

разрешавамо их од досадање дужности, и стављамо на расположење.

А постављамо:

за председника нашег министарског савета и министра грађевине, г. Стевчу Михајловића, министра на расположењу,

за министра иностраних дела, и по потреби заступника председник анашег министарског савета, г. Јована Ристића министра на расположењу,

за министра правде, г. Јеврема Грујића, члана државног савета.

за министра унутрашњих дела г. Радивоја Милојковића, члана државног савета,

за министра војеног задржавамо нашег почастног ађутанта, артиљеријског пуковника г. Тихомиља Николића, који нам је такође оставку био поднео,

за министра просвете и црквених дела, г. Алимпија Васиљевић, професора и ректора велике школе,

за министра финансије, г. Владимир Јовановић надзорника ђумрука.

Председник нашег министарског савета, нека овај указ изврши.

У Београду 24 априла 1876 год.

Милан М. Обреновић с. р.

Председник министарског савета,
министар грађевина
Стевча Михаиловић с. р.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

Будим-Пешта 29 апр. Седмица прошла неинтересантно. Одговор узет на знање. Код Бизмарка ручају Андраши и Горчаков. После ручка конференција тројице министара.

Бечкерек 29. априла. Др. Сава Чолаковић у данашњој конгрегацији једногласно репонован бечкеречки представници скоро сви присутни живили.

НОВИЈЕ.

Из Загреба јављају: Код Крмљевице поред кључа ударише 400 усташа под Милендом Бабићем на турско одељење од 100 људи под Селим-пашом и после боја од три сахата сузбише, их. И код Сухопоља и Отоке беху битке.

— *Из Дубровника* брзојављају: Свакидашња потпора одузета је 12,000 бегунаца херцеговечких, који се налазе у срезу дубровачком. Општина варошка хтела је да среској власти за продужење потпоре нужни новац даде, али је ова позивајући се на напутак, понуду одбила. Ова мера ће невољу повећати.

— Из *Берлина* јављају: Када је вест о побуни у Солуну у Цариград приспела, одмах посланици Немачке и Француске зајадно са осталим заступницима учине кораке зарад обране хришћана у Солуну; велики везир изјави, да је готов наредити строгу истрагу.

— Из *Беча* јављају да бегунци из Херцеговине, који се налазе у срезу дубровничком намеравају да моле руски конзулат за потпору. Деведесет усташа, који су били на острву Корчули интерновани, побегли су.

Из *Загреба* јављају: Усташи, који су се опшанчили у Грмецу чекају турску војску од 4000 људи, која под Али-пашом из Новога. У пастиревској гори борили су се у прошли понедељак цео дан. Излазак није познат. Услед прокламације, која је управљена на мухамеданце, пристао је један део од ових уз усташе.

— *Из Беча* јављају: Хиљаде бегунаца у Дубровнику искупише пред среском власти, молећи леба, али општина немогаше помоћи. Велики народни збор пристао је нуз бегунце тако, да је шандармерија умешала се.

Неколико стотина усташа молише помоћ од руског конзулата, овде обећају помоћ, пошто се одобрење добије. Двоје деце је већ умрло. Тиф од глади бесни. Узбуђење у народ врло је велико.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

Будим.Пешта 6. маја. Целе прошле недеље, а то је за последњих 7 дана продано је:

Шенице 80.000 м. ц у пролетњим терминима по 10 ф. 40—70 н. јесењи термини по 9 ф. 80 до 10 ф.

Ражи по 7 ф. 60—85 продано до 1500 м. ц. нешто слабије него пређашње недеље.

Јечма није било промене, за храну 6 ф. 60—70 н. за пиво 7 фор. до 7 ф. 50 н.

Кукуруза прилично је доважано, продано је 12.000 м. ц. по 5 ф. 10 н. до 5 ф. 40 н.

Зоби нешто слабије, цене 9 ф. 46—65 н. прошлоје 5 до 6000 м. ц. У терминима је слабо ишло 9 ф. 33 н. за новац 9 ф. 50 н. на почек.

Репица при слабијем расположају без посла.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У КЊИЖАРИ БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА
У НОВОМ САДУ
баш сад угледа света свеска једанајста зборника позоришних дела

ПА БАДЊИ ДАН
ДРАМОЛЕТ у ЈЕДНОЈ РАДЊИ
од Косте Трифковића
ПОЛА ВИНА, ПОЛА ВОДЕ
ШАЉИВА ИГРА У ЈЕДНОМ ЧИНУ
од КОСТЕ ТРИФКОВИЋА.
Цена књизи 20 новчића,

Свеске девете
ЉУБАВНО ПИСМО
од Косте Трифковића
имамо још врло мало примерака. Цена 20 новч.

Свеске десете
РОМЕО и ЈУЛИЈА
од др. ЛАЗЕ КОСТИЋА
имамо на сложишту. Цена 30 новчића.

Ниже стављене књиге смо прекупили и исте препоручујемо п. н. чит, публики:

I.
ЧИЧИКОВЉЕВИ ДОГАЂАЈИ или МРТВЕ ДУШЕ
роман Николе В. Гогоља
књ. I. II. III. свака по 50 новчића.

II.
ИСТОРИЈА СВЕТА
ЗА НАРОД И ШКОЛУ
написао **Стојан Бошковић.**
књига II. Средњи век. Од сеобе народа до крсташких ратова.
ЦЕНА ИЊИЗИ 1 ФОР. 50 НОВ.

III.
ПОУКА О МЕРАМА,
НОВЦИМА и ОЦЕНИ РАЗНИ СТВАРИ
и рачуни са простим количинама
саставио ГАВРИЛ ВИТКОВИЋ.
Цена књизи 1 фор.

IV.
НАРОДНА ЕКОНОМИЈА У ПРОСТУ ИЗВОДУ
по спису француза Рапета.
ПРЕРАЂЕНО Ђ. П. — ЦЕНА 50 НОВЧИЋА.

V.
ПУТОВАЊЕ У СРЕДИНУ ЗЕМЉЕ
од Жил Верна.
ПРЕВЕДЕНО НА СРПСКИ. — ЦЕНА КЊИЗИ 1 ФОР.

VI.
ПЕТ НЕДЕЉА У БАЛОНУ
ОД ЖИЛ ВЕРНА, — ЦЕНА 1 ФОР.

Књижара ова спаја с радњом својом и
АНТИКВАРСТВО,
купује дакле сваку стару и старију српску књигу, ценом угођеном.

ОГЛАСИ.

ОПОМЕНА
ЗА ОНЕ КОЈИ ПАТЕ ОД ЗУБОБОЉЕ.

Вештачки зуби, тако звани „луфтрукгебисе,“ „пиво-зуби,“ праве се по најновијем американском начину, лепо. по потреби, под гаранцијом од зубног лекара *В. Дика*, који је овде од дуже година познат.

Потписани још високопоштовану п. н. публику пажљивом чини, да сваку репаратуру, која је нужна услед тога, што се зуби истроше, најдуже за 2 сахата, све зубе пак за 24 сахата зготови. Пломбовање (засипање) бива златом, сребром, платином и т. д.

Станује у „Јелисавети“ бр. 22.

Ординује пре подне 8—12 после подне 2—6 с.

У Новом Саду 4. априла 1876.

Др. Дик
зубни лекар.

3—3

ОБЗНАНА ВАШАРА.

Идући новосадски вашар пада 2. (14.) и 3. (15.) маја, што нека п. н. публика у обзир узети изволи.

2—2 ЗАКУПНИШТВО.

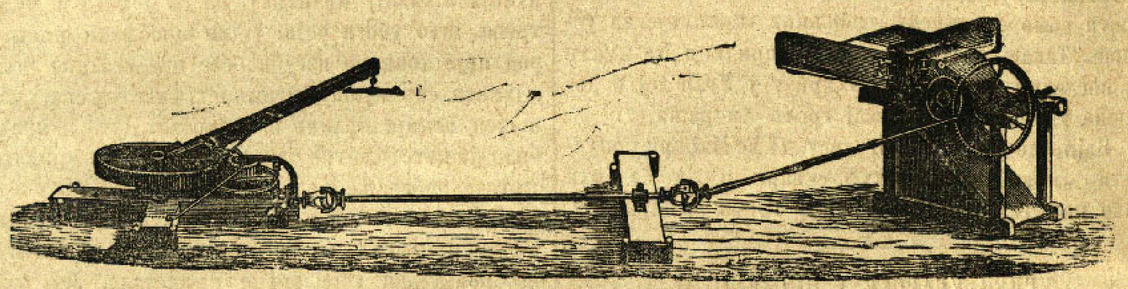

ЗЕМЉЕДЕЛСКА ФАБРИКА МАШИНА
СТЕВАНА ФАРКАША У ПЕШТИ,
(Stefan Farkas, Buda-Pest)

препоручује за долазећу летњу сезону све врсте готових **земљеделски машина** и то: **машине за млаћене са справом за коње** и то за 1, 2. 3. 4. 5· 6. коњских снага са или без справе за отресање сламе; **обе последње** снабдевене са згодом за чишћење и сипање у џак, по јевтину цену; осим тога има **американских машина за млаћење**, са стубовима, справом за коње и за **тресење сламе**, од 1—6 коњских снага; тако исто ручних **машина за млаћење које два човека окрећу**, после врло добрих справа **за чишћење, сортирање, сејање, плугова, справа за сејање, мотика, плугова за ниву**, са **дрљачама** од **челик гвожђа**; машина **за крњење кокуруза**, за **сечење репе**, пресе за **цеђење грожђа** и т. д.

Фабрика прима свакојаке репарације (поправке).

Радионица фабрике: Будим-Пешта, Ülloerstrasse Nr. 5. камо нека се наруџбине шиљати изволе.

3—6

Власник и одговорни уредник др. Св. Милетић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.